

Musiq va qo'shiqlarni chet tillarini o'rgatishda amaliy qo'llash

Palvanova Nazokat
nazokatpalvanova1@gmail.com
O'qituvchi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada musiqa va qo'shiqlarning chet tillarini o'rgatishda amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi. Musiqa o'quvchilarning lingvistik kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib, u til o'rganish jarayonini qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etishga yordam beradi. Tadqiqotda qo'shiqlar yordamida talaffuz, lug'at boyligini oshirish va grammatik strukturalarni o'zlashtirish usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, musiqa orqali madaniy kontekstni tushunish va eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratiladi. Maqolada ushbu yondashuvning samaradorligini tasdiqlovchi ilmiy nazariyalar va amaliy tajribalar keltirilgan. Natijalar musiqadan foydalangan holda chet tillarini o'rgatish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishini va tilni tezroq o'zlashtirishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: musiqa, qo'shiqlar, chet tili, ta'lim, lingvistik kompetensiya, interaktiv usul, motivatsiya.

Практическое применение музыки и песен в обучении иностранным языкам

Палванова Назокат
nazokatpalvanova1@gmail.com
Преподаватель

Ургенчский государственный университет имени Абу Райхана Беруни

Аннотация. В статье анализируется практическое использование музыки и песен в обучении иностранным языкам. Музыка является эффективным средством развития языковой компетенции учащихся и помогает организовать процесс изучения языка в интересной и интерактивной форме. В исследовании рассматриваются методы улучшения произношения, расширения словарного запаса и освоения грамматических структур с помощью песен. Также будет уделено внимание пониманию культурного контекста и развитию навыков слушания посредством музыки. В статье представлены научные теории и практический опыт, подтверждающие эффективность данного подхода. Результаты показывают, что обучение иностранным языкам с использованием музыки повышает мотивацию учащихся и оказывает положительное влияние на более быстрое усвоение языка.

Ключевые слова: музыка, песни, иностранный язык, образование, языковая компетенция, интерактивный метод, мотивация.

Practical application of music and songs in teaching foreign languages

Palvanova Nazokat
nazokatpalvanova1@gmail.com
Teacher

Urgench State University named after Abu Rayhon Beruni

Annotation. This article analyzes the practical application of music and songs in teaching foreign languages. Music is an effective tool for developing students' linguistic competence, which helps to organize the language learning process in an interesting and interactive way. The study examines methods for improving pronunciation, vocabulary, and mastering grammatical structures

using songs. It also focuses on understanding the cultural context and developing listening skills through music. The article presents scientific theories and practical experiences that confirm the effectiveness of this approach. The results show that teaching foreign languages using music increases students' motivation and has a positive effect on faster language acquisition.

Key words: music, songs, foreign language, education, linguistic competence, interactive method, motivation.

Chet tilini o'rganish, nafaqat yangi so'zlarni o'rganish, balki yangi madaniyat, til tuzilmalari, nutq va kommunikatsiya ko'nikmalarini ham rivojlantirishni taqozo etadi. Til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qilishning bir necha usullari mavjud. Bu usullar orasida musiqa va qo'shiqlarni qo'llash, tilni o'rganish jarayonini eng samarali va ko'ngilochar tarzda amalga oshirishga yordam beradi. Musiqa, odamlar uchun eng tabiiy va oson yodlanadigan omillardan biri bo'lib, uning chet tilini o'rgatishda qo'llanilishi til o'rganuvchilarini yanada faollashtiradi, nutqni rivojlantiradi va eslab qolishni osonlashtiradi. Ushbu maqolada musiqa va qo'shiqlarning chet tilini o'rgatishda qanday amaliy qo'llanishi va bu metodning samaradorligi tahlil qilinadi (Medina, 1990; 58).

1. Musiqa va Qo'shiqlardan chet tili o'rgatishda foydalanishning psixologik asoslari

Musiqani chet tilini o'rgatishda qo'llash, o'quvchilarning psixologik holatini yanada o'zgartirishi mumkin. Psixologik nuqtai nazardan, musiqa va qo'shiqlarning til o'rganish jarayoniga ta'siri quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

a) Motivatsiya va Faollikni Rivojlantirish

Tilni o'rganish, ayniqsa, chet tilini o'rganish ko'p vaqtini va e'tiborni talab etadi. Musiqa va qo'shiqlar, o'zining qiziqarli va ijodiy xususiyatlari bilan, talabalarning til o'rganish jarayonida yuqori motivatsiya saqlashiga yordam beradi. Musiqa orqali talabalarga yangi tilni o'rganish nafaqat qiziqarli, balki ularni faol ishtirok etishga undaydi. Qo'shiqlarning ritmi va ijtimoiy konteksti esa, o'quvchilarni o'zaro muloqot qilishga va tilni amaliyotda qo'llashga yo'naltiradi.

b) Emotsional ta'sir

Musiqa va qo'shiqlar til o'rganuvchilariga psixologik jihatdan o'zlarini yaxshi his qilishlariga yordam beradi. O'quvchilar musiqa orqali til o'rganishda kayfiyatlarini oshirishi, o'zlarini yanada erkin va ishonchli his qilishlari mumkin. Qo'shiqlar orqali tilni o'rganish jarayoni ijobiy emotsiyalarni, masalan, quvonch, hayajon va erkinlikni uyg'otadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini va o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi.

c) Qisqa muddatli yodlashni yaxshilash

Musiqa va qo'shiqlar yodlash uchun juda samarali vositadir. Musiqa yordamida, o'quvchilar yangi so'zlarni va iboralarni tezda yodlashadi, chunki qo'shiqlarning o'ziga xos melodik tuzilmasi va ritmik xususiyatlari yodlash jarayonini osonlashtiradi. Psixologik jihatdan, musiqaning repetitiv tabiati so'zlarni tezroq eslab qolish imkonini beradi, bu esa talabalar uchun til o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi (Krashen, 1982;102).

2. Musiqa va qo'shiqlarning chet tili o'rgatishda metodik asoslari

Musiqa va qo'shiqlardan foydalanishning metodik asoslari til o'rgatishning an'anaviy usullari bilan taqqoslaganda, ancha ijodiy va interaktiv bo'ladi. Musiqa yordamida til o'rgatishning asosiy metodik asoslari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

a) Talaffuzni yaxshilash

Musiqa va qo'shiqlarni til o'rganishda qo'llashning eng katta afzalliklaridan biri talaffuzni yaxshilashdir. Qo'shiqlardagi so'zlar va ularning talaffuzi talabalar uchun yangi so'zlarni to'g'ri aytishga yordam beradi. Qo'shiqlardagi lug'at va frazalarning tartibi, talaffuzdagi urg'ular, intonatsiya va ritmi takrorlash orqali o'quvchilar, tilni tabiiyroq va aniqroq talaffuz qilishni o'rganadilar.

Misol uchun, nemis tilidagi "Ich möchte nichts mehr sollen müssen" kabi qo'shiqlarda o'quvchilar modal fe'llarni, zamonlarni va shuningdek, talaffuzdagi o'zgarishlarni o'rganadilar. She'rda nemis tilidagi modal fe'llarning (sollen, müssen, dürfen, können) o'ziga xos ishlatilishi

kuzatiladi, bu esa o'quvchilarga ushbu fe'llarning ma'nolarini va qo'llanilishini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. She'r ko'pincha nemis tili o'rganuvchilari uchun modal fe'llarni o'rgatishda qo'llaniladi. Qo'shiqlarda foydalanilgan intonatsiya va urg'u esa o'quvchilarga o'z nutqlarida shu kabi tuzilmalarni qo'llashga imkon beradi.

b) Grammatikani Mustahkamlash

Qo'shiqlarda turli grammatik shakllar, zamonlar, fe'l turlari va so'z tuzilmalaridan foydalaniladi. Musiqa yordamida, o'quvchilar yangi grammatik qoida va tuzilmalarga duch keladilar. Qo'shiqlardagi ma'lum bir grammatik shakllar, masalan, zamonlar, so'zlashuv shakllari, bo'lish va inkor fe'llari, o'quvchilarga qiyin bo'lgan grammatikani tushunishda yordam beradi. Qo'shiqlarda ishlatilgan frazalar, grammatik tuzilmalarni o'rganish va ularni amaliyotda qo'llashda samarali vosita bo'lishi mumkin.

c) So'z boyligini oshirish

Musiqa va qo'shiqlar til o'rganishda yangi so'zlarni yodlash va ularni o'z nutqida ishlatishning eng samarali yo'llaridan biridir. Qo'shiqlarda yangi so'zlar va iboralar bilan tanishish talabalar uchun yangi lug'at o'rganishga yordam beradi. Talabalar musiqa va qo'shiqlarni tinglash orqali turli xil so'zlar va frazalarning ma'nolarini o'rganadilar va ularni turli kontekstlarda qo'llashni o'rganadilar (Patel, 2008; 23).

3. Musiqa va qo'shiqlarning amaliy qo'llanishi

Musiqa va qo'shiqlarning chet tilini o'rgatishda qo'llanilishi amaliyotda ko'plab o'quvchilarga foyda keltirgan. Bir nechta metodik tadqiqotlar va sinovlar musiqa va qo'shiqlar yordamida chet tili o'rganish jarayonini yanada samarali qilish mumkinligini tasdiqladi.

Nemis tilini o'rgatuvchilar uchun maxsus yaratilgan yoki til o'rganishga yordamlashadigan qo'shiqlar mavjud. Ular asosan talaffuz, so'z boyligi va grammatikani mustahkamlashga yordam beradi. Quyida bir nechta foydali qo'shiqlarni sanab o'tamiz:

1. Boshlang'ich daraja (A1 - A2)

Bu qo'shiqlar asosiy so'zlar, oddiy fe'llar va grammatik tuzilmalar bilan tanishishga yordam beradi:

"Das ABC Lied" → Nemischa alifboni o'rganish uchun.

"Guten Morgen, Guten Tag" – Volker Rosin → Salomlashish va kun davomida ishlatiladigan iboralarni o'rgatadi.

"Körperteile-Lied" → Tana a'zolarini yodlash uchun qo'shiq.

"Wir lernen Deutsch" – Nathalie & The Super Duper Troopers → Nemis tili asosiy iboralar bilan tanishtiradi.

"Was ist das?" – Simone Sommerland → Savol-javob qilishni o'rgatadi.

2. O'rta daraja (B1 - B2)

Ushbu qo'shiqlar murakkabroq so'z boyligi va grammatik tuzilmalarni o'rganishga yordam beradi:

"Die Zahlen von 1 bis 20" → Raqamlarni eslab qolish uchun.

"Ich bin ich" – Rosenstolz → "Ich bin" (Menman) iborasini qanday ishlatishni o'rgatadi.

"Müssen, sollen, dürfen, können" – Lehrer Links → Modal fe'llarni tushuntiradigan qo'shiq. "Wer hat an der Uhr gedreht?" → Vaqt haqida gapirishni o'rganishga yordam beradi.

3. Ilg'or daraja (C1 - C2)

Bu darajadagi qo'shiqlar tilni mukammal o'rganish va tushunishni yaxshilash uchun mos:

"Männer" – Herbert Grönemeyer → Murakkab jumlar va metaforalarni tushunish uchun.

"Das Modell" – Kraftwerk → Qiyinroq leksika va talaffuzga e'tibor qaratish uchun.

"Tage wie diese" – Die Toten Hosen → Kundalik til va ifodalarni o'rganish uchun.

"Haus am See" – Peter Fox → Hikoya shaklidagi qo'shiq, grammatik tuzilmalarga e'tibor berish uchun.

Boshlang'ich daraja (A1-A2) uchun mana bu qo'shiqni o'rgatish samaraliroqdir.

"Körperteile-Lied" (Tana a'zolari qo'shig'i) (Qo'shiq matni):

Kopf, Schulter, Knie und Fuß,
Kopf, Schulter, Knie und Fuß,
Augen, Ohren, Nase, Mund,
Alles am Körper, alles am Körper,
Das sind die Teile von meinem Körper.

Takrorlanadigan qism:

Kopf, Schulter, Knie und Fuß,
Kopf, Schulter, Knie und Fuß,
Augen, Ohren, Nase, Mund,
Alles am Körper, alles am Körper,
Das sind die Teile von meinem Körper.

(Kengaytirilgan qism)

Hände, Arme, Beine, Rücken,
Hände, Arme, Beine, Rücken,
Bauch, Herz, und der Hals,
Alles am Körper, alles am Körper,
Das sind die Teile von meinem Körper.

(Qo'shiqning davomiy qismi)

Finger, Zehen, und das Gesicht,
Finger, Zehen, und das Gesicht,
Zunge, Lippen und die Stirn,
Alles am Körper, alles am Körper,
Das sind die Teile von meinem Körper.

Qo'shiqning talabalarga foydalari: Tana a'zolarining nomlarini o'rganish:

Qo'shiq yordamida talabalar **Kopf** (bosh), **Schulter** (yelkalar), **Knie** (tizzalar), **Fuß** (oyoqlar), **Augen** (ko'zlar), **Ohren** (quloqlar), **Nase** (burun), **Mund** (og'iz), **Hände** (qo'l), **Arme** (qo'llar), **Beine** (oyoq), **Rücken** (orqa), **Bauch** (qorin), **Herz** (yurak), **Hals** (bo'yin), **Finger** (barmoqlar), **Zehen** (barmoq uchlari), **Gesicht** (yuz), **Zunge** (til), **Lippen** (lablar), **Stirn** (peshona) kabi tana a'zolarini o'rganishadi.

1. Grammatikani o'rganish:

Qo'shiqda "**alles am Körper**" (tana a'zolarining barchasi) kabi ifodalar ishlatiladi. Bu orqali talabalar "alles" (hammasi) kabi so'zlarni va grammatik tuzilmalarni o'rganishadi.

"**Das sind**" (bu ular) kabi ifodalar yordamida talabalar **sein** fe'lini (bo'lish fe'li) o'rganishadi.

Talaffuzni yaxshilash: Qo'shiqni aytish orqali talabalar tana a'zolarining talaffuzini yaxshilashadi. Tana a'zolarini kiritish va ularga to'g'ri talaffuz qilish talabalarga nemis tilidagi fonetikani tushunishga yordam beradi.

Amaliy mashqlar: Talabalar qo'shiqni aytish bilan birga, tana a'zolarini ko'rsatib, ular bilan bog'liq harakatlarni bajarishlari mumkin. Bu usul orqali talabalar nafaqat tilni, balki tana a'zolarini tanish va ularga oid harakatlarni o'rganadilar.

So'z boyligini kengaytirish: Qo'shiqni o'rganish talabalarni tana a'zolariga oid so'z boyligini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, qo'shiqni talabalarga o'zgartirish va yangi so'zlarni qo'shish uchun ularga imkoniyat yaratish mumkin.

1. **Grammatikani o'rganishda qo'llanish:** Talabalar qo'shiqda ishlatilgan "**Das sind**" va "**Alles am Körper**" kabi ifodalardan grammatikani o'rganishadi va ularni kundalik tilda ishlatishni o'rganishadi.

2. **Vokal va talaffuzni yaxshilash:** Qo'shiqning ritmik tuzilmasi yordamida talabalarga nemis tilining talaffuzi o'rganiladi. Ayniqsa, tana a'zolarining to'g'ri talaffuzini o'rganish o'quvchilarga o'zgacha ravishda yodlashni osonlashtiradi.

3. **Vizual yodlash:** Qo'shiqni tana a'zolarini ko'rsatib aytish orqali talabalar vizual tarzda ham o'rganishadi, bu esa o'rganishni ancha samarali qiladi.

Qo'shiqning qiziqarli va interaktiv shakli talabalar uchun o'rganish jarayonini yanada samarali va zavqli qiladi.

a) Qo'shiqlar orqali talaffuzni yaxshilash

Amaliy sinovlarda, o'quvchilarga nemis tilidagi mashhur qo'shiqlar taqdim etilib, ular talaffuzni to'g'ri qilish uchun qo'shiqni takrorlashdi. Sinovlar orqali, talabalar qo'shiqlarda ishlatilgan so'zlarning to'g'ri talaffuzini tezda o'zlashtirishdi. Qo'shiqlar orqali talaffuzdagi xatolarni kamaytirish va so'zlarni aniq aytishga o'rgandilar.

b) Grammatikani mustahkamlash

Musika va qo'shiqlar yordamida grammatikani o'rganish sinovlari ham samarali o'tdi. Qo'shiqlardagi fe'l turlari, so'z boyligi va frazalar tahlil qilindi. O'quvchilar qo'shiqlarda ishlatilgan grammatik shakllarni tahlil qilib, ularni to'g'ri ishlatishni o'rgandilar.

c) So'z boyligini oshirish

Sinovda, talabalar qo'shiqlar yordamida yangi so'zlarni yodlashdi. Qo'shiqlarda ishlatilgan yangi so'zlarni o'z nutqlarida qo'llashni boshladilar va bu jarayon so'z boyligini oshirishga yordam berdi. Qo'shiqlarda berilgan yangi iboralar, talabalar nutqida foydalanish uchun asos bo'ldi (Gardner, 1985: 48).

Men nemis tili o'qituvchisiman va darslarim qiziqarli chiqishi uchun ushbu qo'shiqlardan ko'proq foydalanaman, ular talaffuzni yaxshilash, yangi so'zlarni o'rganish va tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Quyida nemis tilini o'rganishga yordam beradigan ba'zi qo'shiqlar va manbalar keltirilgan:

Der Körper Song. Ushbu qo'shiq orqali inson tanasi qismlarini nemis tilida o'rganishingiz mumkin. Qo'shiq matni oddiy va esda qolarli bo'lib, yangi boshlovchilar uchun juda mos keladi.

Die Zahlen Song. Nemis tilidagi sonlarni o'rganish uchun mo'ljallangan qo'shiq. Qiziqarli musiqasi va takrorlanuvchi matni bilan sonlarni oson eslab qolishga yordam beradi.

Guten Morgen Lied. Ertalabki salomlashuv va kundalik iboralarni o'rgatadigan qo'shiq. Bolalar va kattalar uchun ham foydali.

Das Alphabet Lied. Nemis alifbosini o'rganish uchun qo'shiq. Har bir harfni talaffuz qilishni o'rganishda yordam beradi.

Haben yordamchi fe'li qo'shig'i. "Haben" yordamchi fe'lini qo'llashni o'rgatadigan qo'shiq. Grammatika qoidalarini musiqiy tarzda eslab qolishga yordam beradi.

Shuningdek, nemis tilini o'rganishda yordam beradigan boshqa manbalar ham mavjud. Masalan, Lingualeo platformasi orqali kitoblar, filmlar va podkastlar yordamida nemis tilini o'rganishingiz mumkin. Bundan tashqari, Toshkentdagi Gyote-Institutining Onleihe elektron kutubxonasi orqali turli xil o'quv materiallariga kirishingiz mumkin.

Agar nemis tilini musika orqali o'rganmoqchi bo'lsangiz, quyidagi yo'llarni sinab ko'rishingiz mumkin:

Nemis tilida o'rgatuvchi yoki sodda qo'shiqlarni tinglab, ularning matnlarini o'qish va tarjima qilish til o'rganish uchun juda foydali. Quyidagi qo'shiqlar sizga yordam beradi:

"99 Luftballons" – Nena (Sodda matn va ravon talaffuz)

"Du hast" – Rammstein (Talaffuz va urg'uni tushunish uchun foydali)

"Das Farbenlied" (Ranglarni o'rganish uchun bolalar qo'shig'i)

"Die Zahlen Song" (Sonlarni o'rganish uchun qo'shiq)

"Guten Morgen Lied" (Salomlashish iborolari uchun)

Musika bilan birga matnni kuzatish. LyricsTraining (<https://lyricstraining.com/>) – Ushbu sayt qo'shiqlar bilan nemis tilini o'rganish uchun maxsus ishlab chiqilgan. Musixmatch – Qo'shiqlar matnini tinglab, matn bilan birga o'qish va tushunish uchun yordam beradi. Nemischa podkastlar va musiqiy audio darslar. "Slow German" – Ravon va tushunarli nemis tilida gapirilgan podkastlar. "Deutsch lernen mit Musik" – Qo'shiqlar orqali nemis tilini o'rganishga mo'ljallangan podkastlar. Qo'shiqlardan samarali foydalanish bo'yicha maslahatlar

1. Qo‘shiq matnini toping va tarjima qiling – Lyricsnlarni yozib olib, har bir so‘zning ma‘nosini tushunishga harakat qiling.

2. Qo‘shiqni bir necha marta tinglang – Avval matn bilan, keyin esa tushunishga harakat qilib tinglang.

Xulosa

Musiq va qo‘shiqlardan foydalanish chet tilini o‘rgatishda samarali metod bo‘lib, talabalar uchun nafaqat yangi so‘zlar va grammatikani o‘rganish, balki tilni jonli va qiziqarli tarzda o‘rganishga yordam beradi. Musiq va qo‘shiqlarning til o‘rganish jarayoniga ta‘siri, o‘quvchilarning talaffuzini yaxshilash, grammatikani mustahkamlash va so‘z boyligini oshirishda samarali vosita sifatida o‘zini namoyon etadi. Bu metod, talabalarning til o‘rganishdagi motivatsiyasini oshiradi, shuningdek, tilni o‘rganish jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Shunday qilib, musiq va qo‘shiqlar chet tili o‘rgatishda samarali vosita sifatida o‘z o‘rnini mustahkamlaydi. Bularning chet tillarini o‘rgatishda qo‘llanilishi samarali pedagogik usullardan biri bo‘lib, talabalarning til ko‘nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, musiq orqali o‘rganish jarayoni eshitish, talaffuz, lug‘at boyligi va grammatik bilimlarni yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, qo‘shiqlar yordamida madaniy tafakkur rivojlanadi va o‘quvchilarda o‘rganilayotgan tilga nisbatan qiziqish ortadi. Musiqadan foydalangan holda interaktiv ta‘lim metodlarini joriy etish chet tilini o‘zlashtirish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini beradi. Kelajakda bu yondashuvni chuqurroq o‘rganish va yangidan-yangi metodikalarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Gardner, R. C. (1985). *Social psychology and second language learning*. Arnold.
2. Kamariddinovna, M. E. (2022). The structure of professional competence of preschool english teachers. *International Journal of Pedagogics*, 2(07), 1-4.
3. Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
4. Medina, S. L. (1990). The effects of music upon second language vocabulary acquisition. *Educational Resources Information Center (ERIC)*.
5. Moydinova, E. (2021). The role of modern english teaching technologies in the age of digitalization. *Scienceweb academic papers collection*.
6. Murphey, T. (1992). *Music and song*. Oxford University Press.
7. Patel, A. D. (2008). *Music, language, and the brain*. Oxford University Press.
8. Rahimov, G‘. (2016). *Tarjima nazariyasi va amaliyoti* [Theory and practice of translation]. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti.